

eul_wid: okg-bj

Πλούταρχος ὁ Χαιρωνεύς · Plutarch of Chaeronea

Comparison of Aristeides and Cato

Ἀριστείδου καὶ Κάτωνος σύγκρισις

Period: Ῥωμαϊκή Roman
Dialect: Ἀττικίζουσα Atticizing
Domain: Φιλοσοφία Philosophy
Format: Πεζός Prose
Affiliation: Platonist

- ^{1 1} Γεγραμμένων δὲ καὶ περὶ τούτων τῶν ἀξίων μνήμης, ὅλος ὁ τούτου βίος ὅλῳ τῷ θατέρῳ παρατεθείς οὐκ εὐθεώρητον ἔχει τὴν διαφορὰν, ἐναφανιζομένην πολλαῖς καὶ μεγάλαις ὁμοιότησιν.
- ^{1 2} εἰ δὲ δεῖ κατὰ μέρος τῇ συγκρίσει διαλαβεῖν ὥσπερ ἔπος ἢ γραφὴν ἐκάτερον, τὸ μὲν ἐξ οὐχ ὑπαρχούσης ἀφορμῆς εἰς πολιτείαν καὶ δόξαν ἀρετῇ καὶ δυνάμει παρελθεῖν ἀμφοτέροις κοινόν ἐστι. φαίνεται δ' ὁ μὲν Ἀριστείδης οὕτω τότε μεγάλων οὐσῶν τῶν Ἀθηνῶν καὶ ταῖς οὐσίαις ἔτι συμμέτροις καὶ ὁμαλοῖς ἐπιβαλὼν δημαγωγοῖς καὶ στρατηγοῖς ἐπιφανῆς γενέσθαι· τὸ γὰρ μέγιστον ἦν τίμημα τότε πεντακοσίων μεδύμνων, τὸ δὲ δεύτερον [ἱππεῖς] τριακοσίων, ἔσχατον δὲ καὶ τρίτον [οἱ ζευγῖται] διακοσίων· ὁ δὲ Κάτων ἐκ πολίχνης τε μικρᾶς καὶ διαίτης ἀγροίκου δοκούσης φέρων ἀφῆκεν αὐτὸν ὥσπερ εἰς πέλαγος ἀχανὲς τὴν ἐν Ῥώμῃ πολιτείαν, οὐκέτι Κουρίων καὶ Φαβρικίων καὶ Ἀτιλίων ἔργον οὖσαν ἡγεμόνων, οὐδ' ἀπ' ἀρότρου καὶ σκαφίου πένητας καὶ αὐτουργοὺς ἀναβαίνοντας ἐπὶ τὸ βῆμα προσιεμένην ἄρχοντας καὶ δημαγωγούς, ἀλλὰ πρὸς γένη μεγάλα καὶ πλούτους καὶ νομὰς καὶ σπουδαρχίας ἀποβλέπειν εἰθισμένην, καὶ δι' ὄγκον ἤδη καὶ δύναμιν ἐντρυφῶσαν τοῖς ἄρχειν ἀξιοῦσιν. ^[10]
- ^{1 4} οὐκ ἦν δ' ὁμοιον ἀντιπάλῳ χρῆσθαι Θεμιστοκλεῖ, μήτ' ἀπὸ γένους λαμπρῷ καὶ κεκτημένῳ μέτρια—πέντε γὰρ ἢ τριῶν ταλάντων οὐσίαν αὐτῷ γενέσθαι λέγουσιν ὅτε πρῶτον ἦπτετο τῆς πολιτείας—καὶ πρὸς Σκιπίωνας Ἀφρικανοὺς καὶ Σερουίους Γάλβας καὶ Κουϊντίους Φλαμινίους ἀμιλλᾶσθαι περὶ πρωτείων, μηδὲν ὀρμητήριον ἔχοντα πλὴν φωνὴν παρρησιαζομένην ὑπὲρ τῶν δικαίων. Ἔτι δ' Ἀριστείδης μὲν ἐν Μαραθῶνι καὶ πάλιν ἐν Πλαταιαῖς δέκατος ἦν στρατηγός, Κάτων δὲ δεύτερος μὲν ὑπάτος ἡρέθη πολλῶν ἀντιμετιόντων, δεύτερος δὲ τιμητής, ἐπτα τοὺς ἐπιφανεστάτους καὶ πρώτους ἀμιλλωμένους ὑπερβαλόμενος. ^[5]
- ^{2 2} καὶ μὴν Ἀριστείδης μὲν ἐν οὐδενὶ τῶν κατορθωμάτων γέγονε πρῶτος, ἀλλὰ Μιλτιάδης ἔχει τοῦ Μαραθῶνος τὸ πρωτεῖον, Θεμιστοκλῆς δὲ τῆς Σαλαμῖνος, ἐν δὲ Πλαταιαῖς φησιν Ἡρόδοτος (9, 64) ἀνελέσθαι καλλίστην νίκην Πausanian, Ἀριστείδη δὲ καὶ τῶν δευτερείων ἀμφισβητοῦσι Σωφάναί καὶ Ἀμεινία καὶ Καλλίμαχοι καὶ Κυνέγειροι διαπρεπῶς ἀριστεύσαντες ἐν ἐκείνοις τοῖς ἀγῶσι· Κάτων δ' οὐ μόνον αὐτὸς ὑπατεύων ἐπρώτευσεν καὶ χειρὶ καὶ γνώμῃ κατὰ τὸν Ἰβηρικὸν πόλεμον, ἀλλὰ καὶ χιλιάρχων περὶ Θερμοπύλας ὑπατεύοντος ἐτέρου τὴν δόξαν ἔσχε

τῆς νίκης, μεγάλας ἐπ' Ἀντίοχον Ῥωμαίοις ἀναπετάσας κλισιάδας καὶ πρόσω μόνον ὀρῶντι τῷ βασιλεῖ περιστήσας κατὰ νώτου τὸν πόλεμον. ^[5]

2 3 ἐκείνη γὰρ ἡ νίκη, περιφανῶς ἔργον οὐσα Κάτωνος, ἐξήλασε τῆς Ἑλλάδος τὴν Ἀσίαν, παρέσχε δ' ἐπιβατὴν αὐθις Σκιπίωνι. Πολεμοῦντες μὲν οὖν ἀήττητοι γεγόνασιν ἀμφοτέρω, τὰ δὲ περὶ τὴν πολιτείαν Ἀριστείδης μὲν ἔπαισεν ἐξοστρακισθεὶς καὶ καταστασιασθεὶς ὑπὸ Θεμιστοκλέους, Κάτων δ', οἵπερ ἦσαν ἐν Ῥώμῃ δυνατώτατοι καὶ μέγιστοι, πᾶσιν ὡς ἔπος εἰπεῖν ἀντιπάλους χρώμενος, καὶ μέχρι γήρων ὥσπερ ἀθλητῆς ἀγωνιζόμενος, ἀπτῶτα διετήρησεν αὐτόν· πλείστας δὲ καὶ φυγῶν δημοσίας δίκας καὶ διώξας, πολλὰς μὲν εἴλε, πάσας δ' ἀπέφυγε, πρόβλημα τοῦ βίου καὶ δραστήριον ὄργανον ἔχων τὸν λόγον, ᾧ δικαιότερον ἂν τις ἢ τύχη καὶ δαίμονι τοῦ ἀνδρὸς τὸ μὴδὲν παθεῖν παρ' ἀξίαν ἀνατιθείη. ^[5]

2 5 μέγα γὰρ καὶ Ἀριστοτέλει τῷ φιλοσόφῳ τοῦτο προσεμαρτύρησεν Ἀντίπατρος, γράφων περὶ αὐτοῦ μετὰ τὴν τελευτήν, ὅτι πρὸς τοῖς ἄλλοις ὁ ἀνὴρ καὶ τὸ πιθανὸν εἶχεν. Ὅτι μὲν δὴ τῆς πολιτικῆς ἀνθρωπὸς ἀρετῆς οὐ κτᾶται τελειοτέραν, ὁμολογούμενόν ἐστι· ταύτης δὲ που μόνον οἱ πλείστοι τὴν οἰκονομικὴν οὐ σμικρὸν τίθενται· καὶ γὰρ ἡ πόλις, οἴκων τι σύστημα καὶ κεφάλαιον οὐσα, ῥώννυται πρὸς τὰ δημόσια τοῖς ἰδίους βίοις τῶν πολιτῶν εὐθενούντων, ὅπου καὶ Λυκοῦργος, ἐξοικίσας μὲν ἄργυρον, ἐξοικίσας δὲ χρυσὸν τῆς Σπάρτης, νόμισμα δὲ διεφθαρμένου πυρὶ σιδήρου θέμενος αὐτοῖς, οἰκονομίας οὐκ ἀπήλλαξε τοὺς πολίτας, ἀλλὰ τὰ τρυφῶντα καὶ ὑπουλα καὶ φλεγμαίνοντα τοῦ πλοῦτου περιελών, ὅπως εὐπορήσωσι τῶν ἀναγκαίων καὶ χρησίμων ἅπαντες, ὡς ἄλλος οὐδεὶς νομοθέτης προενόησε, τὸν ἄπορον καὶ ἀνέστιον καὶ πένητα σύνοικον ἐπὶ κοινωνίᾳ πολιτείας μᾶλλον τοῦ πλουσίου καὶ ὑπερόγκου φοβηθεῖς. ^[10]

3 2 φαίνεται τοίνυν ὁ μὲν Κάτων οὐδὲν τι φαυλότερος οἴκου προστάτης ἢ πόλεως γενόμενος· καὶ γὰρ αὐτὸς ἠΐξῃσε τὸν ἑαυτοῦ βίον, καὶ κατέστη διδάσκαλος οἰκονομίας καὶ γεωργίας ἐτέροις, πολλὰ καὶ χρήσιμα περὶ τούτων συνταξάμενος· Ἀριστείδης δὲ τῇ πενίᾳ καὶ τὴν δικαιοσύνην συνδιέβαλεν ὡς οἰκοφθόρον καὶ πτωχοποιὸν καὶ πᾶσι μᾶλλον ἢ τοῖς κεκτημένοις ὠφέλιμον. ^[5]

3 3 καίτοι πολλὰ μὲν Ἡσίοδος πρὸς δικαιοσύνην ἅμα καὶ πρὸς οἰκονομίαν παρακαλῶν ἡμᾶς εἴρηκε, καὶ τὴν ἀργίαν ὡς ἀδικίας ἀρχὴν λελοιδόρηκεν, εὖ δὲ καὶ Ὀμήρῳ πεποίηται (Od. 14, 222)· ἔργον δέ μοι οὐ φίλον ἦεν οὐδ' οἰκωφελίη, ἢ τε τρέφει ἀγλαὰ τέκνα, ἀλλὰ μοι αἰεὶ νῆες ἐπήρετμοι φίλοι ἦσαν καὶ πόλεμοι καὶ ἄκοντες ἐύξεστοι καὶ ὀιστοί, ὡς τοὺς αὐτοὺς ἀμελοῦντας οἰκίας καὶ ποριζομένους ἐξ ἀδικίας. ^[10]

3 4 οὐ γάρ, ὡς τοῦλαιον οἱ ἰατροὶ φασὶ τοῦ σώματος εἶναι τοῖς μὲν ἐκτὸς ὠφελιμώτατον, τοῖς δ' ἐντὸς βλαβερώτατον, οὕτως ὁ δίκαιος ἐτέροις μὲν ἐστι χρήσιμος, αὐτοῦ δὲ καὶ τῶν ἰδίων ἀκηδής, ἀλλ' ἔοικε ταύτῃ πεπηρῶσθαι τῷ Ἀριστείδῃ τὸ πολιτικόν, εἴπερ, ὡς οἱ πλείστοι λέγουσιν, οὐδὲ προῖκα τοῖς θυγατρίοις οὐδ' ἑαυτῷ ταφήν καταλιπέσθαι προϋνόησεν. ^[5]

3 5 ὅθεν ὁ μὲν Κάτωνος οἶκος ἄχρι γένους τετάρτου στρατηγούς καὶ ὑπάτους τῇ Ῥώμῃ παρεῖχε· καὶ γὰρ υἱῶνοι καὶ τούτων ἔτι παῖδες ἤρξαν ἀρχὰς τὰς μεγίστας· τῆς δ' Ἀριστείδου τοῦ πρωτεύσαντος Ἑλλήνων γενεᾶς ἡ πολλὴ καὶ ἄπορος πενία τοὺς μὲν εἰς ἀγυρτικοὺς κατέβαλε πίνακας, τοὺς δὲ δημοσίῳ τὰς χεῖρας ἐράνω δι' ἔνδειαν ὑπέχειν ἠνάγκασεν, οὐδενὶ δὲ λαμπρὸν οὐδὲν οὐδ' ἄξιον ἐκείνου τοῦ ἀνδρὸς φρονῆσαι παρέσχεν. Ἡ τοῦτο πρῶτον ἀμφιλογίαν ἔχει· πενία γὰρ αἰσχροὺς μὲν οὐδαμοῦ δι' αὐτήν, ἀλλ' ὅπου δεῖγμα ῥαθυμίας ἐστίν, ἀκρασίας, ἀλογιστίας, πολυτελείας· ἀνδρὶ δὲ σώφρονι καὶ φιλοπόνῳ καὶ δικαίῳ καὶ ἀνδρείῳ καὶ δημοσιεύοντι ταῖς ἀρεταῖς πάσαις συνοῦσα μεγαλοψυχίας ἐστὶ καὶ μεγαλοφροσύνης σημεῖον. ^[5]

- 4 2 οὐ γὰρ ἔστι πράττειν μεγάλα φροντίζοντα μικρῶν, οὐδὲ πολλοῖς δεομένοις βοηθεῖν πολλῶν αὐτὸν δεόμενον. μέγα δ' εἰς πολιτείαν ἐφόδιον οὐχὶ πλοῦτος, ἀλλ' αὐτάρκεια, τῷ μηδενὸς ἰδίᾳ τῶν περιττῶν δεῖσθαι πρὸς οὐδεμίαν ἀσχολίαν ἀπάγουσα τῶν δημοσίων. ἀπροσδεῆς μὲν γὰρ ἀπλῶς ὁ θεὸς, ἀνθρωπίνης δ' ἀρετῆς, ᾧ συνάγεται πρὸς τοῦλάχιστον ἡ χρεία, τοῦτο τελειότατον καὶ θειότατον. ^[5]
- 4 3 ὥς γὰρ σῶμα τὸ καλῶς πρὸς εὐεξίαν κεκραμένον οὐτ' ἐσθῆτος οὔτε τροφῆς δεῖται περιττῆς, οὕτω καὶ οἶκος καὶ βίος ὑγιαίνων ἀπὸ τῶν τυχόντων διοικεῖται. δεῖ δὲ τῇ χρείᾳ σύμμετρον ἔχειν τὴν κτῆσιν, ὥς ὅ γε πολλὰ συνάγων, ὀλίγοις δὲ χρώμενος, οὐκ ἔστιν αὐτάρκης, ἀλλ' εἴτε μὴ δεῖται, τῆς παρασκευῆς ὧν οὐκ ὀρέγεται μάταιος, εἴτ' ὀρέγεται, μικρολογίᾳ κολούων τὴν ἀπόλαυσιν ἄθλιος. ^[5]
- 4 4 αὐτοῦ γέ τοι Κάτωνος ἡδέως ἂν πυθοίμην· εἰ μὲν ἀπολαυστὸν ὁ πλοῦτός ἐστι, τί σεμνύνῃ τῷ πολλὰ κεκτημένος ἀρκεῖσθαι μετρίοις; εἰ δὲ λαμπρόν ἐστιν, ὥσπερ ἐστίν, ἄρτω τε χρῆσθαι τῷ προστυχόντι, καὶ πίνειν οἶον ἐργάται πίνουσι καὶ θεράποντες οἶνον, καὶ πορφύρας μὴ δεθῆναι μὴδ' οἰκίας κεκονιαμένης, οὐδὲν οὐτ' Ἀριστείδης οὐτ' Ἐπαμεινώνδας οὔτε Μάνιος Κούριος οὔτε Γάιος Φαβρίκιος ἐνέλιπον τοῦ προσήκοντος, χαίρειν ἐάσαντες τὴν κτῆσιν ὧν τὴν χρῆσιν ἀπεδοκίμαζον. ^[5]
- 4 5 οὐ γὰρ ἀναγκαῖον ἀνθρώπῳ γογγυλίδας ἥδιστον ὄψον πεποιημένῳ καὶ δι' αὐτοῦ ταύτας ἔψοντι, ματτούσης ἅμα τῆς γυναικὸς ἄλφιτα, τοσαυτάκις περὶ ἄσσαρίου θρυλεῖν καὶ γράφειν, ἀφ' ἧς ἂν τις ἐργασίας τάχιστα πλούσιος γένοιτο. μέγα γὰρ τὸ εὐτελὲς καὶ αὐταρκες, ὅτι τῆς ἐπιθυμίας ἅμα καὶ τῆς φροντίδος ἀπαλλάττει τῶν περιττῶν. ^[5]
- 4 6 διὸ καὶ τοῦτό φασιν ἐν τῇ Καλλίου δίκη τὸν Ἀριστείδην εἰπεῖν, ὥς αἰσχύνεσθαι πενίαν προσήκει τοῖς ἀκουσίως πενομένοις, τοῖς δ' ὥσπερ αὐτὸς ἐκουσίως ἐγκαλλωπίζεσθαι.
- 4 7 γελοῖον γὰρ οἶεσθαι ῥαθυμίας εἶναι τὴν Ἀριστείδου πενίαν, ᾧ παρῆν αἰσχρὸν ἐργασαμένῳ μὴδὲν, ἀλλ' ἓνα σκυλεύσαντι βάρβαρον ἢ μίαν σκηνὴν καταλαβόντι πλούσιῳ γενέσθαι. ταῦτα μὲν οὖν περὶ τούτων. Στρατηγίαι δ' αἱ μὲν Κάτωνος οὐδὲν ὥς μεγάλοις πράγμασι μέγα προσέθηκαν, ἐν δὲ ταῖς Ἀριστείδου τὰ κάλλιστα καὶ λαμπρότατα καὶ πρῶτα τῶν Ἑλληνικῶν ἔργων ἐστίν, ὁ Μαραθῶν, ἡ Σαλαμίς, αἱ Πλαταιαί, καὶ οὐκ ἄξιον δήπου παραβαλεῖν τῷ Ξέρξῃ τὸν Ἀντίοχον καὶ τὰ περιαιρεθέντα τῶν Ἰβηρικῶν πόλεων τείχη ταῖς τοσαύταις μὲν ἐν γῇ, τοσαύταις δ' ἐν θαλάσῃ πεσούσαις μυριάσιν· ἐν οἷς Ἀριστείδης ἔργῳ μὲν οὐδενὸς ἐλείπετο, δόξης δὲ καὶ στεφάνων, ὥσπερ ἀμέλει πλούτου καὶ χρημάτων, ὑφήκατο τοῖς μᾶλλον δεομένοις, ὅτι καὶ τούτων πάντων διέφερον. ^[5]
- 5 3 ἐγὼ δ' οὐ μέφομαι μὲν Κάτωνος τὸ μεγαλύνειν αἰεὶ καὶ πρῶτον ἀπάντων ἑαυτὸν τίθεσθαι· καίτοι φησὶν ἐν τινὶ λόγῳ τὸ ἐπαινεῖν αὐτὸν ὥσπερ τὸ λοιδορεῖν ἄτοπον εἶναι τελειότερος δέ μοι δοκεῖ πρὸς ἀρετὴν τοῦ πολλάκις αὐτὸν ἐγκωμιάζοντος ὁ μὴδ' ἐτέρων τοῦτο ποιούντων δεόμενος. ^[5]
- 5 4 τὸ γὰρ ἀφιλότιμον οὐ μικρὸν εἰς πράοτητα πολιτικὴν ἐφόδιον, καὶ τοῦναντίον ἡ φιλοτιμία χαλεπὸν καὶ φθόνου γονιμώτατον· ἥς ὁ μὲν ἀπήλλακτο παντάπασιν, ὁ δὲ καὶ πάνυ πολλῆς μετεῖχεν. Ἀριστείδης μὲν γὰρ Θεμιστοκλεῖ τὰ μέγιστα συμπράττων, καὶ τρόπον τινὰ καὶ τὴν στρατηγίαν αὐτοῦ δορυφορῶν, ὥρθωσε τὰς Ἀθήνας, Κάτων δ' ἀντιπράττων Σκιπίωνι μικροῦ μὲν ἀνέτρεψε καὶ διελυμήνατο τὴν ἐπὶ Καρχηδονίους αὐτοῦ στρατηγίαν, ἧ τὸν ἀήττητον Ἀννίβαν καθεῖλε, τέλος δὲ μηχανώμενος αἰεὶ τινὰς ὑποψίας καὶ διαβολάς, αὐτὸν μὲν ἐξήλασε τῆς πόλεως, τὸν δ' ἀδελφὸν αἰσχίστη κλοπῆς καταδίκη περιέβαλεν. Ἦν τοίνυν πλείστοις ὁ Κάτων κεκόσμηκε καὶ καλλίστοις ἐπαίνοις αἰεὶ σωφροσύνην, Ἀριστείδης μὲν ἄθικτον ὥς

ἀληθῶς καὶ καθαρὰν ἐτήρησεν, αὐτοῦ δὲ τοῦ Κάτωνος ὁ παρ' ἀξίαν ἅμα καὶ παρ' ὥραν γάμος οὐ μικρὰν οὐδὲ φαύλην εἰς τοῦτο διαβολὴν κατεσκέδασε. ^[5]

- ^{6 2} πρεσβύτην γὰρ ἤδη τοσοῦτον ἐνηλίκῳ παιδί καὶ γυναικὶ νύμφῃ παιδὸς ἐπιγῆμαι κόρην ὑπηρέτου καὶ δημοσιεύοντος ἐπὶ μισθῷ πατρὸς οὐδαμῇ καλόν, ἀλλ' εἴτε πρὸς ἡδονὴν ταῦτ' ἔπραξεν, εἴτ' ὀργῇ διὰ τὴν ἐταίραν ἀμυνόμενος τὸν υἱόν, αἰσχύνῃν ἔχει καὶ τὸ ἔργον καὶ ἡ πρόφασις. ὧ δ' αὐτὸς ἐχρήσατο λόγῳ κατειρωνευόμενος τὸ μεράκιον, οὐκ ἦν ἀληθής. ^[5]
- ^{6 3} εἰ γὰρ ἐβούλετο παῖδας ἀγαθοὺς ὁμοίως τεκνῶσαι, γάμον ἔδει λαβεῖν γενναῖον ἐξ ἀρχῆς σκεψάμενον, οὐχ ἕως μὲν ἐλάνθανεν ἀνεγγύῳ γυναικὶ καὶ κοινῇ συγκοιμώμενος ἀγαπᾶν, ἐπεὶ δ' ἐφωράθη, ποιήσασθαι πενθερὸν ὃν ῥᾶστα πείσειν, οὐχ ὧ κάλλιστα κηδεύσειν ἔμελλεν. ^[5]